

**ZAMBURUG'LI KASALLIKLARNI DAVOLASHDA QO'LLANILADIGAN NISTATIN DORI
VOSITALARINING KIMYOVIY TARKIBI VA ZAMBURUG'LI KASALLIKLARNI XALQ TABOBATI
YORDAMIDA DAVOLASH USULLARI**

Qirg'izov SH.M

Andijon davlat universiteti, kimyo kafedrası professori.

Ismailova M.K

Andijon davlat universiteti kimyo ta'lim yo'nalishi 1-bosqich magistranti.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamburug'li kasalliklar va ularning turlari, kasallik turlarining yuqish yo'llari, kasallikni davolashda zamonaviy tibbiyotda qo'llaniladigan dori vositalari va ularning kimyoviy tarkibi, qo'llanilish usullari hamda aynan shu kasalliklarda qo'llaniladigan xalq tabobatida foydali hisoblangan o'simlik turlari va ularni qo'llash usuli, tabiiy biologik faol oziq-ovqat qo'shilmalari haqida ma'lumotlar keltirilgan.*

Annotation: *In this article, fungal diseases and their types, ways of transmission of the diseases, drugs used in the treatment of the disease in modern medicine and their chemical composition, methods of use, and the types of plants considered useful in folk medicine used in these diseases and the method of their application, information about natural biologically active food additives is presented.*

Аннотация. *В этой статье грибковые заболевания и их виды, пути передачи заболеваний, препараты, используемые при лечении заболевания в современной медицине, и их химический состав, способы применения, а также виды растений, считающихся полезными в народной медицине, используемые в этих целях. Заболеваний и способ их применения, представлены сведения о натуральных биологически активных добавках к пище.*

Kaliy so'zlar. *Keratomikoz, dermatofitiya, kandidoz, chuqur mikozi, nistatin, levorin, dekamin, IYUPAK nomenklaturasi, yalpiz barglari, sarimsoq piyoz.*

Keywords. *Keratomycosis, dermatophytosis, candidiasis, deep mycoses, nystatin, levorin, dekamin, IYUPAK nomenclature, mint leaves, garlic onion.*

Ключевые слова. *Кератомикозы, дерматофитии, кандидоз, глубокие микозы, нистатин, леворин, декамин, номенклатура ИЮПАК, листья мяты, чеснок лук.*

Zamburug'li kasalliklarni qo'zg'atuvchilarining bugungi kunda fanga 100 000 dan ortiq turi ma'lum. Bu kasallik organizmning patologik holati bo'lib, odam va turli hayvonlar terilarida, shilliq qavatlarida yashab parazit holda hayot kechiruvchi mikroorganizmlar bilan izoxlanadi. Bu kasallikka chalingan bemorlarda terining sezilmaydigan qipiqilanishi yengil darajasi boshlanadi. Lekin kasallikning turiga ko'ra har xil belgilar kuzatiladi. Kasallik turlari bo'yicha belgilari:

Nistatin IYUPAK nomenklaturasi bo'yicha

(1S,3R,4R,7R,9R,11R,15S,16R,17R,18S,19E,21E,25E,27E,29E,31E,33R,35S,36R,37S)-33-[(3-amino-3,6-dideoksi-β-L-mannopiranosil)oksi]-1,3,4,7,9,11,17,37-oktagidroksi-15, 16,18-trimetil-13-okso-14, 39-dioksabisiklo[33.3.1]nonatriakonta-19,21,25,27,29,31-geksaen-36-karbosiklik kislota(C₄₇H₇₅NO₁₇).

Nistatin dori vositasi asosan ichakdagi mikroblarga qarshi qo'llaniluvchi vosita hisoblanadi. Biroq, terining shilliq qavatlarida qichishish achishish paydo bo'lgan vaqtlarda ushbu dori vositasining tabletka shakli buyriladi. Bundan tashqari dori vositasi kandida qatori achitqiga o'xshash zamburug'larga nisbatan yuqori faol bo'lgan poliyeen zamburug'larga qarshi antibiotik hisoblanadi. Antibiotik tuzilishida zamburug'larning xujayra membranasining sterol tuzilmalarida yuqori yaqinligiga ega bo'lgan ikki tomonlama bog'lanishlar mavjud bo'lib, ular preparat molekulasini hujayra membranasiga qo'shilishiga va elektrolitlarning nazoratsiz tashilishi amalga oshiriladigan ko'plab kanallarning shakllanishiga yordam beradi. Hujayra ichidagi osmolyarlikning oshishi hujayraning nobud bo'lishiga olib keladi. Ushbu dori preparati qo'llanilganda organizmda turli xildagi buzilishlar kuzatilishi mumkin.

1. Immun tizimi tomonidan bo'ladigan buzilishlar: tez-tez o'ta sezuvchanlik reaksiyalari, angionevrotik shish, yuzning shishishi, ba'zi hollarda Stivens-Jonson sindromi ham kuzatiladi.

2. Yurak tomonidan bo'ladigan buzilishlar: kam hollarda taxikardiya kuzatiladi.

3. Respirator, torakal va mediastinal buzilishlar: kam hollarda bronxospazm.

4. Ovqat hazm qilish tomonidan: tez-tez og'izda achchiq ta'm paydo bo'lishi, dispepiya, ko'ngil aynishi, qusish, diareya kabi buzilishlar kuzatiladi.

5. Teri va teri osti to'qimalari tomonidan: toshma va eshakemiya holatlari juda kam hollarda uchrab turadi.

Dori vositalari yuqoridagi kabi nojo'ya ta'sirlar keltirib chiqarayotganligi sababli hozirgi kunda ko'pgina bemorlar zamburug'li kasalliklarni xalq tabobati yordamida tabiiy vositalar bilan davolashni afzal ko'rmoqdalar. Chunki xalq tabobati yordamida tabiiy usullar bilan davolash deyarli nojo'ya ta'sirlar keltirib chiqarmaydi. Tabiiy dori vositalari nafaqat aynan ushbu kasallikning o'ziga balki umumiy organizmga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston Xalq Tabobati Akademiyasi raisi, kimyo fanlari doktori, professor I.R.Asqarov xuddi shunday tabiiy vosiyalar bilan kasalliklarni davolash bo'yicha o'zi amaliyotda qo'llagan dori va malhamlarning to'liq tartibi jamlangan "Sirli tabobat", "Tabobat qomusi" kabi kitoblari shunday qo'llanmalar qatoriga kiradi.

Zamburug'li kasalliklarni xalq tabobati yordamida davolash usullari:

1. Terining yuza qismida uchraydigan (dermatofitiya, keratomikoz) zamburug'li kasalliklarda yalpiz o'simligi poya va bargi juda foydali hisoblanadi. Terining qichish paydo bo'lgan soxasiga yalpiz damlamasidan bog'lam qo'yilishi kasallikni tez fursatda yo'qolishiga yordam beradi. Bundan tashqari oyoq, qo'l barmoqlari orasida qichishish

bilan boshlangan kasallik turida yalpiz bargini ezib, osh tuzi bilan aralashtirib 1 soat davomida qo'yilishi ham zamburug' sporalarini yo'qotishda eng samarali usul hisoblanadi.

2. Sarimsoq zamburug'li kasalliklarni davolashda eng samarali va xavfsiz vosita sifatida qo'llaniladi. Chuqur mikozlarda sarimsoqli choy, sarimsoqli damlama hamda sarimsoqli qaynatma is'temol qilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Ushbu davolash usuli 3-4-kun ichida sezilarli natija beradi. Tashqi mikozlarda esa 5-6-dona sarimsoq bo'laklari maydalanib, sharbati siqib olinadi. Sharbatga 30ml qaynatilgan yoki distillangan suv qo'shiladi. Tayyor bo'lgan aralashma zararlangan soxani yaxshilab yuvib, quritib surtiladi. Hamda tabiiy paxta matosidan tayyorlangan bog'lam yoki paypoq kiyiladi.

Yuqorida keltirib o'tilgan usullar xalq tabobati yordamida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan ayrim usullar xolos. Ushbu usullardan tashqari yana ko'plab o'simliklarning damlama va malhamlaridan foydalanish mumkin. Turli o'simliklardan tashqari hozirgi kunda tabiiy biologik faol oziq-ovqat qo'shilmalaridan ham keng qo'llanilmoqda. Askalsiy, Asdavo, Nishifo, Shifo bosim kabi tabiiy biologik faol oziq-ovqat qo'shilmalari shular jumlasidan hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Asqarov I.R. Tabobat qomusi. "Mumtoz so'z"-2019 (737 -bet)
2. Asqarov I.R. Sirli tabobat. Fan va texnologiya nashriyoti-matbaa uyi. 2021(663-bet)
3. Машковский М.Д. Лекарственные средства. I том Ташкент. Медицина 1987 г
4. Машковский М.Д. Лекарственные средства. II том Ташкент. Медицина 1987 г
5. Azizova S.S. Farmakologiya. "Yangi asr avlodi"-2006 (446-bet)